

ישיבות המליאה

סדר-היום: א. בחירת הנשיאות, הוועדים והמנהלה
 ב. מונחי הצילום.

הא' טור-סיני: היום נבחר את הנשיאות, הוועדים והמנהלה. אבקש מד"ר איתן לקרוא בכל פרט ופרט את ההצעה שהוצעה.

א. הא' בן-חיים: על פי התקנון יכולים החברים לבחור על פי דעתם, ולא רק ע"פ ההצעה שהובאה לפניהם.

הא' איתן: הוצע לבחור בפרופ' טור-סיני לנשיא.

הא' טור-סיני נבחר לנשיא האקדמיה.

הא' בן-חיים נבחר לסגן-נשיא.

הא' בן-חיים: בדעת כמה חברים לבקש תיקון בתקנון האקדמיה, כדי שנוכל לבחור בשני חברים נוספים למנהלה נוסף על ראשי הוועדים.

הא' טור-סיני: זוהי הצעת פרופ' בן-חיים, ולא נוכל לדון בה היום. היום אנו בוחרים את השייכים לוועדים, ואת יושבי-ראש הוועדים, והם יהיו המנהלה.

הא' שלי: מדוע אין אנו יכולים להחליט היום על תיקון התקנון? הרי החלטתנו זו טעונה אישור שר החינוך והתרבות. אם נחליט היום על התיקון ונקבל בינתיים את האישור, נוכל בישיבת המליאה הבאה להגדיל את מספר חברי המנהלה. אוסיף משאלה אחרת: נוכחנו שגם הוועדים צריכים הרחבה. לפי התקנון הם מצומצמים בתחום של ממישה חברים, ולמעשה, משתתפים בישיבותיהם רק שניים-שלושה. מוטב אפוא שנהא רשאים לבחור לכל ועד שבעה חברים, לשתף יותר חברים ולהבטיח קוורום ראוי לשמו. תיקון התקנון דרוש אפוא גם למנהלה וגם לוועדים, ומוטב שנדון בדבר ולא נוציא זמן לבטלה.

הא' טור-סיני: אתה רואה את הצעת הא' בן-חיים בחיוב. אני, למשל, יש לי ספקות לגבי הצעה זו, ואינני חושב, שאנו צריכים לתלות בספק את כל הבחירה שלנו היום. לא יקשה הדבר, אם הצעה כזאת תתקבל בעוד חודשיים.

הא' שלי: לא הצעתי, שהבחירות היום תהיינה לפי התיקון המבוקש. אך איני מבין, מדוע לא נדון היום בהצעת התיקון, למען נוכל, אם יקובל היום ויאושר בידי שר החינוך והתרבות לבחור בחברים נוספים במליאה הבאה. שאם לא כן, יידחה הדבר עד המליאה השלישית.

הא' טור-סיני: הדבר עשוי להאריך את הישיבה ולהסיח דעת החברים מעיקר העניין היום, שהוא עניין הבחירה. זוהי הצעה חדשה, ובוודאי לא יהא בזה נזק, אם נדון בה בעוד זמן קצר.

הא' בן-חיים: אני איני היחידי המציע הצעה זו, וסבורני שטובת האקדמיה בשעה זו שנקבלנה; אולם לפי סעיף 16 של תקנון האקדמיה לא תחליט המליאה על שום דבר, שלא היה לפני כן כהצעה לפני אחד המוסדות, ולכן לא נוכל לדון בהצעה זו היום.

הא' שלי: גם סעיף זה של התקנון טעון תיקון.

לוועד הדקדוק נבחרו: האדונים בן-חיים, בנעט, מורג, קוטשר, שירמן.
 הא' קוטשר נבחר ליו"ר הוועד.

לוועד המינוח נבחרו: האדונים אברמסון, בן-נון, ייבין, מלצר, רבין.
הא' אברמסון נבחר ליו"ר הוועד.
לוועד הפרסומים נבחרו: האדונים אברמסון, אורבך, גרינברג, מירסקי, סדן.
הא' סדן נבחר ליו"ר הוועד.
לוועד האמרכלי נבחרו: האדונים בלאו, קרוא, רבין, ריבלין, שלי.
הא' שלי נבחר ליו"ר הוועד.

הא' טור-סיני: הואיל והתקנון קובע, כי המנהלה מורכבת מן הנשיא וסגן הנשיא ומיושבי-ראש הוועדים, הרי שהרכב המנהלה מכאן הוא זה: הא' טור-סיני (נשיא), הא' בן-חיים (סגן נשיא), והאדונים אברמסון, סדן, קוטשר, שלי.

ב. הגב' בהט (קוראת): הודעת הסיכום על הפרקים א-ב נשלחה בטבת תשכ"ו ועל הפרקים ג-ה בסיוון תשכ"ו. נתקבלו עליהן הערות מאת הא' בן-חיים, בן-נון וברגריין. הוועדה למונחי הצילום דנה על הערות אלה, והיא מציעה לאישור את המונחים שבשתי הודעות הסיכום בשינויים הבאים:

עֲבֶר־אָדוּם	infra red	(במקום: אינפרא-אדום, עבר-אדום, תת-אדום)
עֲבֶר־סוּגוּל	ultra violet	(במקום: אולטרא-סוגל, עבר-סוגל, על-סוגל)
פְּנֵת הַסֵּרֵט	film gate	(במקום: מְגֵלָה הַסֵּרֵט)
צילום (ב)סמוך	close-up	(במקום: צילום קרוב, צ' מקרב)
סֶפֶח לְצילוּם (ב)סמוך	close-up attachment	(במקום: ספח לצילום קרוב, ס' לצילום מקרב)

הוועדה מבקשת מחברי המליאה לחזור ולדון על המלה projector, שתורגמה במילון למונחי החינוך מטול. על המונח הזה חולקים כל בעלי המקצוע מבין הצלמים, המשתמשים בחומר כימי, מטול (metol), לצורכי צילום, ודמיון השמות יש בו כדי להכניס ערבוביה. הוועדה מציעה לאחוז בשורש טול ולגזור ממנו אחד השמות הבאים:

מְטוֹלָה, טוּל, מְטִיל, טִילָה.

הוועדה גם לא מצאה שמות למכשירים במשקל מטול, אלא מְנוֹעַ בלבד.

הא' טור-סיני: אין אני בעד המונח מטול. אנו כותבים בלי ניקוד, ועלולים לקרוא מטול. כנגד זה הצורה מטיל נמצאת בתנ"ך, כבינוני הפעיל, המביע את העניין יותר מן ההצעה מטולה, הגזורה מן הבניין הקל, שאינו מביע את הפעולה. כאן מדובר במכשיר, המטיל את התמונה לאיזה מקום.

הא' לייבל: הוועדה הביאה לפנינו רשימת מונחים "לא לדין", אולם יש לי לומר דבר מה לעניין זה.

הא' בן-חיים: אתה יכול להעיר גם על מונחים אלה.

הא' טור-סיני: נוכל לדון אחר-כך במונחים אלה, אבל אנחנו כבר בתוך הדין על projector.

הא' שלי: אם יש הערות לחלק הראשון, לא היה צורך לדלוג ולעבור לחלק השני.
הא' טור-סיני: המונחים שבחלק הראשון לא הובאו לדין, אבל אם החברים דורשים – ידונו בהם.

הא' בן-חיים: הוועדה למונחי חינוך קבעה מִטוֹל, והמונח נתפרסם ונתקבל. ועתה ועדה אחרת, הזקוקה למונח לאותו מכשיר עצמו, מציעה לבטל את הקביעה. הנימוקים שהשמיעה הוועדה אינם שווים את הנוק בביטול הקביעה. האם זה נכון, שנשנה מדי פעם בפעם את קביעות האקדמיה? הנימוקים שהביאה הוועדה למונחי הצילום אינם טובים יותר מנימוקיה של הוועדה למונחי החינוך. אנו דנים במלה כללית, שאינה מיוחדת למקצוע זה דווקא, ואיני רואה אפשרות לסטות מן ההחלטה שהוחלטה לפני זמן לא רב.

הא' רבין: אני חושב, שהנימוק, ש"מטול" כבר הופיע במונחי החינוך, אין כוחו יפה אלא במידה מסוימת. הוועדה למונחי החינוך לא דנה במונח זה במסגרת של כלים דומים, אלא במקרה בא לה עניין זה וקבעה מה שקבעה. עתה באה ועדה, שה-projector שייך למכשירים שבמקצועה, והמונח מפריע לבעלי המקצוע, המשתמשים במכשיר זה הרבה. נשמע את המומחה, מר אופנבר, מה הם נימוקיו.

הא' אורבך: האם ה-projector הזה הוא אותו מכשיר, שמדברים עליו גם במקצועות אחרים? גם זרקור הוא projector, ומדוע באנגלית די במלה אחת לכולם?

הא' אופנבר: ה-projector משמש באמת כמונח לדברים שונים; ואילו הוועדה למונחי הצילום ביקשה עתה מונח מיוחד לאחד המכשירים הנקראים projector, והוא מכשיר המצויד תמיד בעצמית, היינו בעל אפשרות אופטית לכוון את הקרניים, מה שאין כן בזרקור. המדובר כאן במכשיר הבא להטיל תמונה על הברד, ואין זה מכשיר הבא להקרין אור סתם. גם באנגלית וגם בעברית לא יבוא projector לבדו אלא בצירוף מלה, כגון: slide projector (–לשקופיות), overhead projector ועוד. הוועדה מבקשת לקבוע מונח רק ליסוד, שיבוא תמיד בצירוף, ורק למכשיר מסוג זה, המטיל תמונה על שטח באמצעות עצמית, ואין הוועדה מתכוונת להיכנס לתחום אחר. מכל מקום החומר הנקרא metol לא היה ידוע לחברי הוועדה למונחי החינוך, כאשר קבעו את המונח מִטוֹל, ואילו מלה זו שגורה ביותר בפי הצלמים ועשויה להטעות. יתר על כן, בשיחותיי עם אנשי המקצוע ובהרצאותיי השתדלתי, בעקבות החלטת האקדמיה, להפיץ את המונח מִטוֹל, אבל המונח לא נקלט, ובמקומו המשיכו לכנות את המכשיר בשם "מקרין", וזאת משום דמיון המונח מִטוֹל לחומר הכימי metol.

הא' בן-גון: ארבע הצעותיה של הוועדה למונח הזה אינן נראות לי, ואין ספק, שהמונח מִטוֹל טוב יותר. מונח זה מקובל בכתבי-הספר ובציבור הרחב, ולא יהא נאה, אם נבוא מדי פעם בפעם ונשנה מונחים שהנחנו אנהנו בעצמנו. סכנה מעין זו צפויה לנו עקרונית בכל מונח שנוני, כשבאחד הימים יתברר, שלא הבאנו בחשבון משהו אשר ידמה למונח בכתובה בלתי מנוקדת, ונצטרך בכל מקרה לשוב ולדון בשל אותה סיבה. אימתי יש לשוב ולדון על שינוי מונח? אם סכנת ההחלפה רצינית מאוד. ולדעתי, על אף היות שני המונחים מצויים בצילום, איש לא יערבב את החומר metol במכשיר מִטוֹל. ונימוק נוסף העלה המומחה עצמו: אם אמנם יופיע תמיד מִטוֹל בלויית שם אחר בסמיכות, הרי הסכנה הזאת נעלמת כמעט כליל.

הא' בלאו: אני מסכים לדברי הא' בן-גון.

הא' שלי: אנו שומעים על פרויקציות, שהן "השלכות". האקדמיה לא טרחה לפסול את

השימוש במונח זה שאינו ראוי למקומו. ואם הוא כשר, מדוע לא השתמשה הוועדה למונח. החינוך בשרש שלך, ולא הציעה מְשַׁלֵּף, מְשַׁלֵּף? ממה נפשך?

הא' טור-סיני: לא נוכל לעסוק בהיסטוריה, שהביאה לידי קביעת המונח מן השורש טול. אני מודה, ש"מטול" אינו מוצא חן בעיניי, כשם שלא מצא חן בעיני האנשים האלה. מוטב שיציעו מונח, שקשרו אל הַטִּיל בהפעיל ברור הוא, ולא מְטוּל, שכולו קשור אל בניין קל, ואין בניין זה מתאים כאן לשימוש. אבל אם העובדה היא שהמונח כבר הונהג, והמלה גוהגת, ולא ראו בו פגם בכמה וכמה שימושים, הרי מובן, שאין אנו יכולים לקבל ערעור מצד מומחים למקצוע אחד דווקא.

הא' איתן: אמנם לפני כחמישים שנה למדו בבתי-הספר "השלכה". לפני שלושים שנה ביטל ועד הלשון שימוש זה, ובמילונים למונחי הטכניקה כבר יש "הטלה", "הטל"; ומאז נדחקה "השלכה" בבתי-הספר ובטכניון מפני "הטלה", "הטל". כך השימוש במקצועות טכניים שונים, ובעקבותיו אישרה האקדמיה מְטוּל. "השלכה" חזרה לשימוש בזמן האחרון בפי הפסיכולוגים, ועברה גם לביקורת ספרותית.

הא' בן-חיים: המילון למונחי הטכניקה, בעריכת ביאליק, הביא הרבה חידושים, וממנו עבר גם השורש טול למתמטיקה ולמקצועות אחרים.

הא' ריבלין: המלה מְטוּל אינה פסולה, אבל הצורה מְטוּלָה טובה יותר לטעמי. אין כל רע בכך, שכבר נתקבל מְטוּל. במשך זמן קצר ילמדו מְטוּלָה.

הא' לייבל: אינני מקבל את הכלל הגדול, שאין לאחר מעשה בית-דין כלום. הרבה דברים יש לשנות מהחלטות ועד הלשון, ואפילו מהחלטות האקדמיה. ואין זו חרפה לנו, שאנו משנים את דעתנו, אם נמצא מלה אחרת טובה יותר. איני מקבל את הצורה מְטוּלָה. מְטִיל אומר מה שצריך, מביע את העיקר. ואם מְטוּל יכול להביא לידי בלבול, למה נבלבל את הצלמים, שאינם יודעי עברית דווקא.

לעניין "השלכה". לדעתי חייבת האקדמיה להילחם בריבוי ה"השלכות". "השלכה" לפי הרגשתנו היא wegwerfen, זריקה החוצה, ולא דווקא לכיוון מסוים, ואילו כאן הכיוון הוא העיקר. כבר אומרים: "יש לזה השלכה" – במקום "תוצאה". אני מציע לוועדה לתקנת הלשון לפעול נגד הריבוי המופרז של "השלכות" בלשון העיתונות. גם זה מתפקידי האקדמיה.

הא' טור-סיני: המלה מְטוּל בשימוש כזה אינה טובה, ולא מטעם שאמרו, כי עד כמה שזה דומה ל-metol, איש לא יטעה. אבל המלה בצורה זו אינה מוצאת חן באוזני רבים, ונראה לי רצוי, שידונו בזה ביתר עיון. אני מבקש מן הוועדה, שתדון עוד הפעם אם אפשר לקיים מְטוּל, או שיש להחזיר הצעה אחרת ברורה ופשוטה יותר.

הא' בן-נון: גם כנגד מְטִיל יש מְטִיל ברזל, ואפשר לטעות.

הא' רבין: אני חבר בוועדה הזאת, ואינני חושב, שהוועדה תסיף הרבה ע"י דיון חדש. אלה הן הצעותיה, ואני מבקש שנצביע עליהן.

הא' מלצר: המכשיר הזה, המְטוּל, משמש הרבה בצילום, אבל גם במקצועות אחרים, בבתי-ספר וגם בבתי פרטיים בסרטי קולנוע, שמקרינים חובבים. עכשיו נתברר במונחי הצילום, שהוא דוחק כביכול את רגליו של חומר כימי, שלא ידעתי עליו, ורבים אחרים אינם יודעים על קיומו. השאלה היא: תדיר ושאינו תדיר מה קודם? תדיר קודם! מְטוּל מקובל הוא וכשר, ואין לחשוש, שיבוא metol וידחק אותו. והרי יש מְלֹן ומְלֹן ומְלֹן, ואין אחד נדחק מפני

חבריו. נכתוב אפוא מְטוּל בקמץ, ואילו metol ביו"ד: מיטול, או בתי"ו: מתול. אם נודיע בקהל שאנחנו מבטלים מְטוּל בגלל חומר כימי בשם דומה, מה יאמרו? כל שני וחמישי משנים!

הא' איתן: מְטוּל באמת מקובל מאוד. בצבא – שמות כמה מכשירים מורכבים מן השם מְטוּל, ויש אפילו ראשי תיבות של שם מכשיר, שראשון מרכיביו הוא "מְטוּל". משרד החינוך והתרבות הוציא הוראות להוראה אורקולית, ובהן בא השם מְטוּל פעמים הרבה. גם מְטיל לא יעזור לנו, כי יש חומר כימי מְטיל – אמנם בתי"ו – הדומה לו בצליל, ויבואו אחרים ויבקשו לשנותו, משום שהוא דומה לשם החומר ההוא. אני מציע שנוסיף ברשימה הזאת על מְטוּל הקיים גם מְטוּלָה. הרי מְפול ומְפולָה אינם רחוקים זה מזה: מְכוּן – מְכוּנָה, מְלוּן – מְלוּנָה.

הא' בן-חיים: בורקור יש אלמנט של אור, ואילו המְטוּל מְטיל תמונה בעזרת האור. הקושי הוא מצד הלשון העברית, והוא של הכתיב הלא-מנוקד. אי אפשר להוסיף על המונח מְטוּל, שהוא כשר, צורה נוספת, משום שהוא דומה למונח לועזי אחר; פירושו של הדבר ערבוביה במקום שאין סיבה לכך. אני מציע שנצביע אם לשנות מן הקביעה מְטוּל, ואח"כ נצביע למה לשנותו.

הא' טור-סיני: שמענו ויודעים אנו, שיש קשיים בשימוש, אבל אלה הם קשיים עתיקים, והמונח נתקבל בציבור. הדעות מחולקות אם להשאיר מְטוּל, או לא.

- הצבעה: בעד מְטוּל – 14
 - נגד – 4
 - נמנעו – 3
- נתקבל מְטוּל.

הא' גרינברג: היה צריך להצביע, אם להחזיר את המונח לוועדה.
הא' טור-סיני: אם הוחלט כאן להשאיר את המונח מְטוּל – אין צורך בכך. אולם נוכל להצביע גם על כך.

- הצבעה: בעד החזרת הדיון לוועדה – 3
 - ההצעה נדחתה.
- [הא' טור-סיני יוצא; הא' בן-חיים יור.]

הא' בן-חיים: לבקשת חברים אחדים נדון עתה בהצעת הוועדה לשני המונחים:
עֵבֶר-אָדָם (infra red); עֵבֶר-סָגֵל (ultra violet).

הא' שירמן: לפי מיטב ידיעתי אין שפה שמתרגמת infra ו-ultra, ומה הטעם שנקבע להן מלים עבריות?

הא' מלצר: צריך לומר "מעבר לאדום". עבר נראה כנסמך לשם שאחריו, כדרך "עבר הירדן".

הא' איתן: על הודעות הסיכום של הפרקים א"ה של מונחי הצילום באו הערות, והוועדה חזרה ודנה והציעה לשנות את המונחים, כפי שכתוב בהודעה למליאה. העירו על כך, שלא יפה צירוף "אדום" עם המלה הלועזית "אינפרא" או "אולטרא". ידוע כי בספקטרום הקצה האחד אדום, והשני סגול. "אולטרא" פירושו מעבר ל-; "אינפרא" – למטה. אין אלה הפכים ממש. נכון יותר ודי לנו בעברית במלה אחת "עבר", והמונחים יהיו "עבר-אדום" ו"עבר-סגול" – כמו עבר-הירדן.

הא' קרוא: יש כאן שאלה תחבירית: עבר-אדום אפשר לחשוב, כי זהו עבר שהוא אדום. אפילו "עבר הירדן" שהוא שם פרטי יש לו ה"א הידיעה. לדעתי "על-אדום" ו"תת-סגול" טוב יותר.

הא' מלצר: אני מציע לקבוע את שניהם, גם מונח עברי וגם מונח לועזי.

הא' ריבלין: "עבר האדום" ו"עבר הסגול" טוב, אבל "על" ו"תת" טוב יותר.

הא' לייבל: עלינו לדייק בדבר טכני בין-לאומי עד שלא נדע מהו? "אינפרא-אדום" ידוע, ולא יועיל לנו דבר כנגד השימוש המעשי יום-יום. למה נַעֲבֵר דברים שאינם ניתנים לעיבוד מטבע עניים? וכיצד הופכים שם-עצם עֵבֶר לתואר-הפועל? ועוד: infra ו-ultra אינם אותו הדבר. פה גלים קצרים, פה ארוכים. ההבדל מהותי, ואי אפשר לתרגם שניהם ב"עבר". לדעתי: לא מצאנו בעברית אפשרות לתת תחילית נכונה – צריך להשאיר את המונח הלועזי הבין-לאומי.

הא' בן-חיים: הפרפיקסים בעברית מתרבים בזמן האחרון, וכבר החלו לדבר על "רה-דירוג"!

הא' בן-נון: ואמנם תופעה זו מתרבה והולכת בלשונו. צירוף של יסודות הודו-אירופיים ויסודות עבריים אלה קשה ללשונו כספחת, משום שהוא כופה עלינו גם חוקיות זרה, כי הצירוף נעשה בדרך של השפה הלועזית, ועמי הארצות מתרגמים יסוד אחר יסוד.

הא' מדן: והסומך לפני הנסמך!

הא' בן-נון: פה אנו עוסקים בשאלה עקרונית, שתקבע, באיזו מידה תודקק לשונו לחוקי הצירופים של הלשון העברית, או לגלים הבאים מן הלשונות הזרות.

הא' רוזנטל: יש לפגינו עניין טכני מוגדר, שצריך למינוח ברור ומקובל. גם בלשונות אחרות משתמשים לעניין זה בצורת כלאיים, חציה מקור וחציה לעז, ואין כאן חשש שמא נפתח פתח לפרצה. איני רואה כל רע ב"אינפרא" ו"אולטרא". "עבר-האדום" ו"עבר-הסגול" אינו טוב לשם-תואר. הרי נודקק לצורת הרבים ולצירופים. כיצד נאמר: "גלי עבר האדום"? אי אפשר. ואם כבר באנו לתרגם, הרי תרגומו של "אינפרא" הוא "תת", אבל תרגומו של "אולטרא" אינו דווקא "על", אלא "עבר". ואם כן, infra-red: תת-אדום; ultra violet: עבר-סגול.

הא' מלצר: אני מציע לקבוע "תת-אדום, אינפרא-אדום" ו"על-סגול, אולטרא-סגול". בוועדות בחיפה קבענו נוהג למונחים טכניים: כשילמד המורה בבית-הספר היסודי יאמר "תת" ו"על", אבל בביה"ס התיכון ובאוניברסיטה ישמש גם המונח הלועזי, ושניהם יהיו כשרים לפי הצורך.

הא' בן-נון: לא לגבי צירופים קבענו נוהג זה, אלא רק לגבי מלים בודדות.

הא' בן-חיים: את המלה "עבר", במשקל הסגולי, יש אפשרות לקצר במבטא עֵבֶר-, כמו קָדֵם- וכמו תָּדַר וכו' ואז לא יהא החשש שהתחילית נראית כשם-העצם הרגיל. הבעיה העקרונית שעלינו ליתן את הדעת עליה היא, אם נקבע מונח כלאיים, חציו עברי וחציו לועזי. יש כבר "אנטי-", ויש "ארכי-". ע"י קביעת "אולטרא" ו"אינפרא" אנו מכשירים אלמנטים אחרים לועזיים המצטרפים כתחיליות למלים עבריות. אמת, "ארכי" אפשר למצוא אצל טובי הסופרים כגון "ארכי-ליץ" וכדומה. כלום יכולה האקדמיה להסכים ליצירות כלאיים כמו אולטרא-סגול וכיו"ב? נצביע על ההצעות:

1) עבר-אדום; עבר-סגול

2) תת-אדום; על-סגול

3) אינפרא-אדום; אולטרא-סגול

4) אינפרא-אדום, תת-אדום; אולטרא-סגול, על-סגול.

הא' בן-גון: לסדר ההצבעה אני מציע, שקודם נחליט, אם אנו מכשירים "אינפרא-אולטרא", או שאנו קובעים מונח עברי, ואם-כן - נצביע, מהו המונח העברי.

הא' בן-חיים: יש כאן הצעות, ועלינו להצביע על כל אחת מן האפשרויות.

הא' שלי: אני מציע, שקודם נצביע על "אינפרא" ו"אולטרא" - לא נאסור ולא נתיר. אני מציע שנכריע בין התחליפים העבריים, אם "תת", "עבר", או אחר.

הא' בלאו: אני מציע, שנצביע על הצעת הא' מלצר, כי כאן מדובר על הרכב של מונח עברי ומונח לועזי, זה בצד זה.

הצבעה: בעד "עבר-אדום", "עבר-סגול" - 8

בעד "תת-אדום" - 14

בעד "אינפרא-אדום" - 9

בעד "על-סגול" - 13

בעד "אולטרא-סגול" - 9

בעד הוספת "אינפרא", "אולטרא" על המונחים

העבריים - 9

נגד - 12

נתקבל: תת-אדום; על-סגול

הא' בן-חיים: הא' לייבל ושלי ביקשו דיון על מונחים נוספים.

הא' לייבל: אני מערער על "צילום (ב)סמוך". צריך להיות: צילום מקרוב, מסמוך. אני מציע: צילום מקרוב.

הא' מלצר: אפשר לומר "מקרוב", ואי אפשר לומר "מסמוך". יש להבחין בין "בסמוך" ובין "מסמוך".

הצבעה: בעד הצעת הוועדה - "צילום (ב)סמוך" - 12

בעד "צילום מקרוב" - 10

נתקבל: "צילום (ב)סמוך".

הגב' בהט (קוראת): הוועדה מבקשת מן המליאה לקבוע, אם המלה מְתוּרָר תיכתב כמלה אחת, כפי שאושרה במילון למונחי המכונית, או כשתי מלים כהצעת מעירים.

הא' בן-חיים: זוהי לא רק שאלה של כתיב, כי אם של נוהג דקדוקי. האם נאמר מְתוּרָר - מְתוּרָרִים, או הריבוי יהיה בשתי מלים: מְתוּרָרִי אור?

הצבעה: בעד מְתוּרָר (כמלה אחת) - 14

נגד - 3

הוחלט: מְתוּרָר, ר' מְתוּרָרִים.

הגב' בהט (קוראת): עוד היא מבקשת מן המליאה לדון על הפועל מְקַד to focus ממְקַד in focus, ולקבוע, אם הוא כשר או פסול.

הא' בן-חיים: השאלה היא, אם ליצור מן השם מְקַד פועל בבנייני פֶּעַל, פֶּעַל. אין הצעה נגדית.

הא' ברגרין: אני מציע: "לכוון למוקד".

הא' לייבל: זוהי שאלה, שכבר דגנו בה כמה פעמים. הופכים מ"ם השימוש למ"ם השורש, וזה מתרבה יום יום. יש מקרים שאי אפשר אחרת, אבל כאן, במלה מְקַד, ששורשה יקד, נוכל לחזור אל השורש. למה לא נאמר "הוקיד" – עשה מוקד, כמו אוקיד בארמית? הרי אין זה תפוס לשום דבר, והוא עברי בהחלט. נלחמתי תמיד נגד בנייה כזאת של שרשים. זוהי רק שגרה רעה שהשתרשה, והיא משנה את אופייה של הלשון.

הא' שירמן: עד כמה שהמקצוע ידוע לי כאן, זו העברה, ורצוי שלא יובן הדבר מעיין אש. "לעשות מוקד" – ההרגשה היסודית היא, שנוצרה אש. רצוי למצוא פועל אחד המתאים יותר.

הא' ברגרין: באנגלית יש מונח אחד – to focus, אבל בגרמנית ובצרפתית הרעיון מובע בשתי מלים, ולא במלה אחת: scharf einstellen, mettre en point. לצערנו, הוועדות נגרות אחרי האנגלית, והרי אפשר לומר: "לכוון אל המוקד". שאלתי כמה אנשים, איך הם אומרים בחיי יום-יום, והנה נוהגים לומר: "לכוון". מי שירצה לקצר יאמר אפוא: "לכוון". ואני מציע, שנתרכז באחת הישיבות בשאלת יצירת פעלים מן שמות.

הא' איתן: בצרפתית יש פועל focaliser, ואף בגרמנית יש Fokussierung. לא בלב קל אנו מציעים מונח כזה. ואם יידחה כאן, תעלה הבעיה הזאת שנית בשנה הבאה במונחי האלקטרוניקה, שיבואו לפני המליאה.

הא' בן-גון: כאן שוב שאלה עקרונית, ואי אפשר לעבור עליה בקצרה. זהו אותו דיון שהיה לפני חודשים אחדים על "מיקום", ואילו שאלו את פיננו על "מיקוש" ועל כגון אלה, היינו מתווכחים שעות רבות, והיינו דוחים אותם; אלא שלא שאלו את פיננו, וזה מצוי והוכשר מאלינו. נתמזל מזלנו, שמלאכתנו נעשתה בידי קודמים, וב"לשונו לעם" קונטרס קס"ו מצאנו "מיקם" ו"התמקם", פועל שנגר ע"י יהודי מלפני שש מאות שנה, שלא היה חבר אקדמיה, והבין משהו בלשון עברית, והמונח שאנו דחינו נמצא כאן. אם כן, לא תמיד אנו צריכים לגזור גורות כאלה. הדרך כשרה או לא, רצויה או לא – זאת יחליטו ע"פ הטעם. אבל אם אנשי המקצוע דרוש להם הפועל, אני מבקש, שהאקדמיה לא תמקש את דרכם של בעלי הלשון בוועדות השונות. "מיקד" נחוץ להם, ואם נכון היה לומר "מיקש" ו"מיקוש" – נכון גם "מיקם" ו"התמקם", וזאת הוכיחו גם קדמונינו.

הא' לייבל: וכך "מִשְׁבוּ" את הקיבוצים..

הא' בן-חיים: השאלה עמדה לדיון בוועדות. מהבחינה הבלשנית הטכנית אי אפשר לומר שיש איסור, אבל כרי שאנו עושים זאת, משום שיש באנגלית מלה אחת. אנו מתכוונים כאן לפי הלשון האנגלית. כך נוצר "מיסוי", כי יש taxation, ולא מפני שהמלה דרושה לעברית. ואילו כאן אפשר לומר "לכוון". השאלה היא, אם אנו מעוניינים ליצור "לְמְקַד", כשבעלי המקצועות אומרים "לכוון". אני חושב, שאין לפנינו השאלה בכללותה, יצירת פועל משם –

שאינן לאסרה, אלא עלונו לדיון במקרה הקונקרטי, כלומר, אם ניצור פועל "מיקד" מן השם "מוקד".

הא' רבין: נכון, שהאנגלית מצטיינת בזה שבהרבה דברים יש לה מלה אחת במקום שתיים. אבל העברית איננה היחידה הנגררת אחריה. האינפורמציה המילונית הלועזית שלנו מיושנת, המקצועות מביאים אותה אתם. יש צורך בשם פעולה "מיקד". והאם נאמר "כיוון"?

הא' ברגרין: אין הבדל בין "לכוון" ובין "כיוון".

הא' רבין: אבל אם אני אומר "לכוון את המצלמה", זה יובן ע"י הצלם כהפנית כל המכשיר לכיוון מסוים. "למקד" היא פעולה של כיוון העצמית בלבד.

הא' בן-נון: לשם-הפעולה צריך לפעמים להוסיף גם שם-תואר, ולכן דרושה מלה מפורשת.

הא' אברמסון: הוסמכה דוגמת מקם למקד, ואינן דומות, משום שיש גם קד, כמו שקראו רבים: "ועצמות כמו קד נחרו" (תה' קב, ד), ונמצאו גם בשירת ר' שמואל הנגיד ור' משה אבן עזרא. והשאלה היא, אם צריך לקבל גם מִמְקֵד, ולא מוקֵד.

הא' אופנבכר: כאשר מדובר ב"ממוקד", זה דבר מקובל בין הצלמים. אבל כאשר ל"מיקד", אומרים גם "לכוון".

הא' בן-חיים: אם יש פֶּעַל, יש גם פִּעַל, זה אוטומטי. יש אפוא שתי הצעות:

(1) מיקד

(2) כיוון למוקד.

הא' מלמד: אני מציע לחלק את ההצבעה לשתיים: הפועל לחוד והתואר לחוד.

הא' ברגרין: אני חוזר ושואל: כלום אי אפשר לומר "לכוון למוקד" ובקיצור "לכוון"? ובבניין פעל "מִכֶּן למוקד"?

הצבעה: בעד מִקֵּד - 11

נגד - 5

נמנעו - 3

נתקבל: מִקֵּד.

הצבעה: בעד מִמְקֵד - 10

נגד - 2

נמנעו - 5

נתקבל: מִמְקֵד.

הא' לייבל: מכיוון שבעניין זה הכיוון באקדמיה ברור, מה לנו עוד להתווכח בו?

הא' בן-חיים: מר ייבין ואני מערערים על שני מונחים, שבאו אף הם בהודעת הסיכום לפרקים א"ב, והם: כרתי - cyan ואַרְגֵּן - magenta.

הא' איתן: שני המונחים האלה לא הובאו כאן לדיון ולאישור מיוחד. הם כלולים ברשימה, שנשלחה לחברים לקבל את חוות דעתם, ואיש לא ערער עליהם. עתה מערערים שני חברים. cyan הוא מין צבע המשמש לצילום, ו-magenta גם הוא צבע מיוחד. הוועדה מציעה למונח הראשון גם את המלה הלועזית "ציאן" ולאחריה "כרתי", וכן למונח השני: "מִגֵּנטה, אַרְגֵּן".

הא' רבין: הוועדה ידעה, שאין "כרתי" cyan. ציאן הוא מין צבע בין כחול וירוק, הנמצא בטבע אך מעט, אולם הוא חשוב לתורת מיווג הצבעים. מנגטה הוא מין צבע אדום. הוועדה ידעה, ששתי המלים העבריות אינן מציינות אותם הצבעים. "ארגון" או ארגמן הוא חומר, לא צבע, ולפי הכנתו יש לו סולם של צבעים, מכחול ועד צהוב. גם ל"פורפור" יש הגדרה שונה בכל ארץ וארץ. חיפשונו שם עברי לשני הצבעים האלה, כדי לגאול אותם מן הלועזית. וכיוון שלא היה שימוש לשני השמות העבריים, חשבנו להתאים אותם לשני הצבעים האלה.

הא' בן-חיים: הצעתי שייבדקו שוב המונחים בוועדה. כרתי בא במקורותינו, וגם בסורית הוא שם צבע ירוק. וכאן אנו מחפשים שם לצבע כחול. ומכיוון שהוועדה מציעה את השם הלועזי, והשני העברי אינו הולם אותו – אולי ניטיב לעשות אם נבקש מן הוועדה שתחזור ותדון בשאלה זו ובשאלת אַרְגָּן. ואני שומע שאין התנגדות להצעה מצד הוועדה. אני מציע שנאשר את הרשימה, חוץ משתי המלים האלה. אני מבקש לאשר את הרשימה, בתיקונים אלה: תת-אדום, על-סגול. שני הצבעים cyan, ו-magenta לא ייכללו ברשימה לפי שעה.

הצבעה: בעד אישור הרשימה של פרקים א-ה

ממונחי הצילום כנ"ל – 18

נגד – אין

נמנע – 1

הרשימה אושרה.

1. עתידה להתפרסם במילון למונחי הצילום, בסדרת המילונים המקצועיים.

